

Väega õnnistatud lausumised

Koorijuht ja Rapla seltsima- ja juhataja **Raul Talmar** räägib oma kokkupuudetest teatriga.

Minu esimesed teatrimälestused on Paul Pinna rahvateatrist. See asus trükikoja Kommunist klubis. Valter Luts oli seal tegija. Elasime kõrvalmajas Rataskaevu tänaval. Nüüd on selles majas Von Krahli teater.

Praeguses Krahli baaris oli võimla. Ma olen seal korvpalli mänginud. Võimlas olid ka kontserdid. Lapsena mäletan, et kuulasin seal trükikoja Kommunist mandoliiniorkestrit.

Päriselt on meeles komöödia “Patuoinas”, peasa mängis televisiooni muusikasaadete režissöör Erich Rein. Oli hea koomik.

Esimest ooperiteatri külastust mäletan, emaga koos läksime, Estoniasse, etendus oli “Roosikavaler”. Olin, arvan kümnene. Sain teatrišoki. Paaz, selline tore kõigile meeldima pidanud noormees, oli hoopis naine. Nüüd olen sellega harjunud.

Siis tulid tükid, mis noore mehe jaoks olid kõvad asjad – “Protsess” ja Godod noorsooteatris. Sulev Luik! See oli teistsugune teater ja jõudis väga päralt.

Hilisem uute asjade avastamine oli Krahli teatri sünd, “Libahunt”... Me olime Peeter Jalakaga enne Krahli sündi koostööd teinud. Peeter lavastas Tallinna linna üritusi Raekoja platsil. Me Nooruse kooriga laulsime, Lauri Saatpalu esines ansambliga Pantokraator... kummalised karkudel käivad kujud...

Viimase aja elamus on “Taarka” Võrumaal. Merca on hea setu. Sain aru järsku rāpist. “Taarka” etendus näitas, et laulu vägi on mingil hulgal inimestel aastatuhandeid tagasi juba teada. Ühtemoodi setus ja Ameerikas. Oskus teksti mõtestada.

“Naistelaulud”, taas Peeter Jalaka lavastus. Käisime etendusel koos oma õpetaja Ene Üleoja. “Eesti ballaadid”, “Libahunt”, “Naiste laulud”... Nendes tükkides on surm võimsalt lähedal. Ja Ene küsis, kas see on alateadlikult Jalaka liikumapanev jõud? Võimsate, lõplike kategooriatega mängida. Meil tekis küsimus. Peab Peetrilt küsima.

Niagara etendus Jaapanis Yakumo rahvusvahelisel teatrfestivalil 2004. aasta novembris. Blondin – Jaan Urvet, Carlo – Kristjan Kuntu.

Foto erakogust

Niagara meis ja meie Niagara kohal

Ajakirjanik Tõnis Tõnissoni vaatajamulje Alonso Alegria draama “Niagara” etendusest Raplamaal Atla mõisas 26. augustil. Lavastaja Jaan Urvet, kunstnik Maiu Mooses. Osades Jaan Urvet ja Kristjan Kuntu.

Üksindus, kalk külm üksindus on meie Niagara, mida me kõik aeg-ajalt vaimus külastamas käime. Küllap oleme, kas teadlikult või alateadlikult, kogenud ka seda, kuidas vaim tahaks lendu tõusta, et ühelt elukose kaldalt teisele liuelda, et kahte kallast kokku viia.

Selles loos on kaheks üksilduse kaldaks Blondin ja Carlos – kuulus köieltantsija, kelle kunsti on hinge kinni pidades imetlenud kümned tuhanded vaimustunud inimesed, ning tundmatu, lapsest peale tõrjutust tundnud noormees.

Üksildus ei tee vahet, kas oled kuulus või kuulsusetu, tema ees on kõik võrdsed.

Nende kahe vahel kohiseb

ületamatu Niagara – nad on nii erinevad, et kokku- ja ühekssaamine tundub võimatu. Ometi on nad ühe jõe kaks kallast. See, mis jääb nende vahele ning lahutab, ühtlasi ka seob neid. Üksindus on selle nimi – põhjatu, salakari-dega, kobrutav must keeris, millesse paljud on uppunud.

Üksindust ei saa üksinda ületada

Mõni ehk suudab aeg-ajalt selle kohal jalutada, kuid temagi peab ikka ja jälle tagasi pöörduma...

Me kõik oleme mingitel elu-ühedkedel kogenud üksinduse valusat puudet, oleme ahas-tanud oma Niagara kaldal ja heitnud igatsevaid pilke läbi meeleheiteudu üle kuristiku... ja pole julenud traat-köiel – ainukesel ühendusel - teha esimest sammu. Oleme kartnud tagajärgi. Nii inimlik ju.

Rahvastest ja kultuuridest üle

Küllap on see, meie alatead-vuses veel enne sündi endale

pesa teinud vanematelt päritud valus kogemus, mis hili-semas iseseisvas elus ikka ja jälle toitu leiab, teinud peruulase Alonso Alegria “Niagara” igas maailma nurgas mõistetavaks.

Üksindus ja armastus on ühtemoodi valusad nii Lõuna-Ameerikas, Jaapanis, Aafrikas kui ka resigneerunud ja väsinud Euroopas. Üksinduse Niagara kohiseb meie üle igal pool.

Niagara Atlas

Teeviit näitas heakorrastatud mõisakompleksi kõige mahajäetuma ja üksildase-ma hoone poole. Kavaleht kinnitas, et see väsinud ehitis ongi mõisa vana härrastemaja, kuigi tuletas rohkem meelde kunagist üksildaste rändlõpsjate ja -traktoristide ühiskodu. Ta mõjus nii masendavalt, et äratas üksildustaju veel enne, kui jõudsid nagiseva puutrepi kaudu räämas katusealusesse, kus Blondin ja Carlos oma Niagaarat ületama asusid.

Ja inimesed, kes on võtnud hämaralt valgustatud põõningul puupinkidel külg külje kõrval istet, on ka väga üksildased.

Tuleb Blondin, toimetab oma üksildasi toimetamisi ning vaatab igatsevalt kuhugi üle inimeste peade, vaatab niimoodi, et tahes-tahtmata pöördub publikki toda teist kallast otsima.

Siis tuleb Carlos oma meeletu ettepanekuga ühendada kaks kallast ja hulljulge Blondin ei julge seda kohe vastu võtta. Aga ta klammerdub Carlosesse, sellesse natuke hullu poissi. Hirm üksinduse kuristiku ees ahistab, aga hirm kaotada päästvat traat-köit on veel meeletum...

Lahkumiste valgus augustis

Augustis jätsid siinse ilmaga hüvasti kaks naist, kes kannavad süüd, et ma olen selline nagu olen, ja selles, et neid teatrikülgil toimetan. Igavikku läksid mu ema ja näitleja Velda Otsus.

Ma usun küll, et Velda Otsuse nime kuulsin esmakordselt oma emalt. Ta teadis, sest armastas teatrit. Väga päriselt, päriselt armastas. Oli see tänulik publik, kelle pärast näitlejad ja lavastajad ei saa oma tegemistes lati alt läbi joosta. Hoopis hüppavad üle ja mitte vaid siis, kui on olümpiamängud või maailmameistrivõistlused.

Velda Otsus läks ühel hetkel teatripildilt ära. Kõndis minema siis, kui oli tipus. Lisaks etendustele, kus ta mängis, on mul meeles pilt enne Merle Karusoo lavastust “Elektra saatus on lein”. Istusin kloostrimüüri ja ootas etenduse algust ja siis tuli suur, väikest kasvu Velda Otsus. Et õhtu oli külm, mäletan ta villast ruudulist pleedi. Lavalt lahkunud näitleja väärikus, see on meeles ja annab usku, et ka nii saab ja peabki elama.

Ma ei tea, kellele mõtles Tõnis Mägi, kui ta kirjutas selle teksti ja viisi.

Tervitan sind, kas kuuled on seal hommik või on õhtused tuuled? Kuidas on ilmad, kuumad? Meil siin sajab, meil siin valmivad õunad.

Sul mõttes soovin head veel jäänud mõned read ma võiksin käia kas või mööda vett miks nii raske sulle on öelda, et öelda, et sinust ma hoolin, kuidas su hääl, sinu hääl mind nii õnnelikuks teeb.

Mina mõtlen seda laulu kuuldes ja ümiseses sügisele ja lahkunutele, soojalt. Nii nagu seda teeb lauldes Tõnis ja nii nagu seda laulab Liisi Koikson.

Kuidagi palju on tekkinud neid armsaid lahkunuid isegi siis, kui vaid me teatrit ja suuri seal silmas pida-da.

Õnneks on eluteater selliselt seatud, et kui keegi lahku lavalt, siis tuleb keegi juurde. Keegi on seadnud me eest selle ellujäämise kunsti.

Ma ei armasta väljendit “asendamatuid ei ole”. On ja kuidas veel. Ja valgus võib vahel ju ka väga valus olla.

Teatrikülgede toimetaja Margus Mikomägi

29. august 2006

Teatrimajad on renoveeritud, lavastajatel on kasutada viimane sõna lavatehnikas, kõrvuti vanade meistritega on noored jõuliselt oma teed otsimas. Ent kui progressi tunnuste varjus küsida, kas midagi on katkenud, kas midagi on ometi puudu, siis ehk...Juhan Viiding, Evald Hermaküla, Mati Unt, Jüri Krjukov, Sulev Luik, Mikk Mikiver ning Lennart Meri...

Teatriuuriija Kristi Eberhart Eesti Ekspressi kultuurilisa Areen 24. august.